

STEFAAN VAN BRABANDT & JOHAN HELDENBERGH

Marx

4/12 20:30 | KAAITHEATER
THEATER | 90 MIN | IN HET NEDERLANDS

EXTRA Woon om 20:00 een inleiding bij, door Stefaan Van Brabandt, in het Kaaitheater forum (beperkte capaciteit).

KAAI
THEATER

“Filosofen hebben de wereld slechts verschillend geïnterpreteerd; het komt er nu op aan haar ook te veranderen!”

Welke denker drukte een grotere stempel op de wereldgeschiedenis dan de grondlegger van het socialisme en communisme? Welke filosoof zaaide meer verdeeldheid? Afhankelijk van de interpretatie van zijn woorden, is Karl Marx vervloekt en aanbeden, uitgespuwd en op handen gedragen. Voor sommigen een afgod en bevrijder, volgens anderen plaveide hij de weg naar de hel.

Johan Heldenbergh-als-Marx blijkt terug op een bewogen leven én denken. Waarin heeft hij zich vergist? En waarin heeft hij gelijk gekregen? Kan zijn filosofie nog relevant en bevrijdend zijn? In tijden van onzekerheid en groeiende ongelijkheid, wil Marx een confronterend, kritisch en gloedvol pleidooi zijn voor vrijheid en menselijke waardigheid.

- Na de alom bejubelde theatermonoloog *Socrates* (gespeeld door Bruno Vanden Broecke) maakte theatermaker en filosoof Stefaan Van Brabandt in 2018 de opvolger in zijn reeks van filosofen-monologen. Marx wordt belichaamd door Johan Heldenbergh (*The Broken Circle Breakdown, De Helaasheid der dingen, Le Tout Nouveau Testament*).

“IN TIJDEN VAN GROEIENDE ONGELIJKHEID IS HET GOED OM HERINNERD TE WORDEN AAN ZIJN FILOSOFIE VAN MENSELIJKE WAARDIGHEID”

interview met Stefaan Van Brabandt

In 2018 is het 200 jaar geleden dat Karl Marx geboren werd. Een ideale gelegenheid om eens terug te kijken naar wie Marx nu eigenlijk was. Stefaan van Brabandt (bekend door *Geen probleem, Alles uit de kast* en *Het Voordeel van de Twijfel*) werkt samen met acteur Johan Heldenberg (*The Broken Circle breakdown, De Helaasheid der Dingen*) een theatermonoloog uit over het leven en werk van Marx. We vragen Stefaan hoe hij erin geslaagd is de filosoof Marx te benaderen vanuit een artistieke invalshoek.

Uit een hele resem filosofen heb je Karl Marx gekozen. Vanwaar die keuze?

Alle filosofen rond wie ik een voorstelling wil maken, hebben door hun levenswijze en ideeën grote indruk op me gemaakt en me geestelijk mee gevormd. Het zijn steeds dwarsliggers en buitenstaanders, wiens leven en denken één zijn: ze leefden zoals ze dachten, en ze dachten zoals ze leefden – of hadden alleszins die intentie. Ze dachten – tegen de heersende modes in – met hun hele leven als inzet. De filosofen in mijn monologen zijn omwille van hun ideeën waardevol, maar ik selecteer ze natuurlijk ook omdat hun levens meestal ook erg dramatisch en tragisch waren – wat vanuit theateraal oogpunt erg interessant is.

De algemene kennis van Marx is dikwijls vrij beperkt tot enkele gemeenschappen. Hoe heb je je verdiept in z'n gedachtengoed en persoonlijke leven en hoe vertaal je dit naar een theatermonoloog?

Ik heb best lang aan *Marx* gewerkt. Ik had wel basiskennis over hem vanuit mijn opleiding Wijsbegeerte aan de UA, maar voor deze monoloog heb ik me echt in zijn werk en leven gestort. Maandenlang elke dag Marx. Dat betekent veel van en nog meer over hem lezen. En ik heb ook veel gesprekken gevoerd met proffen die veel met Marx zijn bezig geweest, zoals Walter Weyns, Jan Blommaert, Peter Reynaert en Herbert De Vriese. Die hebben mij heel erg geholpen. Ik laat Marx

terugkijken op zijn leven en denken: waarin heeft hij zich gruwelijk vergist? Welke machten heeft hij onderschat, en welke overschat? Maar ik laat hem ook iets zeggen over onze tijd: waarin heeft hij nog steeds gelijk? In welk opzicht is zijn filosofie vandaag nog steeds actueel, relevant en bevrijdend? Hoe kan Marx ons blijvend herinneren aan wat het betekent om volwaardig mens te zijn?

Wat voor iemand was hij?

Marx stond bekend als een ruziemaker, met dominante, autoritaire trekjes. Al had hij ook een zachte kant tegenover zijn kinderen en kleinkinderen, en ook tegenover zijn vrouw Jenny, de liefde van zijn leven, en zijn beste vriend, Friedrich Engels. Hij dronk ook graag, rookte sigaren en vertelde grappen, dus als je hem op een goed moment trof, zou hij wel goed gezelschap kunnen zijn.

Marx wordt dikwijls in één zin vernoemd met communisme en socialisme. Is dit terecht?

Marx is nog steeds een controversiële filosoof. Geen denker heeft ooit zoveel verdeeldheid gezaaid: afhankelijk van hoe zijn woorden werden geïnterpreteerd, is hij vervloekt en aanbeden, uitgespuwd en op handen gedragen. Hij werd beschouwd als een afgod en een bevrijder, maar zijn goede intenties hebben ook de weg naar de hel geplaveid: miljoenen mensen werden gedood in naam van de “marxistische bevrijding”.

Filosofie dient niet om de wereld louter passief te beschouwen, vond Marx, maar heeft bovenal actief een sociale en kritische rol te vervullen: de wereld moet anders en beter worden, eerlijker en rechtvaardiger. Sociale onrechtvaardigheid kan enkel worden opgelost door de grondslagen van het maatschappelijk systeem te veranderen. De overheersende kapitalistische machten vernietigen de menselijkheid en moeten daarom worden bestreden en omvergeworpen, vond hij. Zijn droom van een vrije en rechtvaardige maatschappij, zonder onderdrukking en uitbuiting, waar de mens als

sociaal wezen al zijn mogelijkheden en talenten in vrijheid kan ontwikkelen, is helaas uitgedraaid op de afgrijselijke, wrede, totalitaire nachtmerrie van het communisme van ondermeer Stalin en Mao. Ook daar laat ik hem in de monoloog over spreken. Over al zijn spijt en schaamte en vergissingen. Over wat er in zijn naam is aangericht. Buitengewoon tragisch.

Is z'n filosofie vandaag nog relevant? Zijn z'n ideeën nog actueel?

Marx' kritische analyse van mens en samenleving, van de machten en structuren die de mens ketenen, is in onze tijd van besparingen, winst- en groeidenken mijns inziens nog steeds aan de orde. In tijden van onbehagen, onzekerheid en groeiende ongelijkheid is het goed om herinnerd te worden aan zijn filosofie van menselijke waardigheid: Wat betekent het om mens te zijn? Leven we om te werken of werken we om te leven? Wat betekent werk voor ons? Kunnen we er ons als mens in ontplooiën, haalt het het beste in ons naar boven of vernietigt het onze menselijkheid in functie van een markt fundamentalistische logica. Met dat soort vragen confronteert hij ons vandaag nog steeds. Hij schrijft letterlijk: “Een samenleving die groeit in rijkdom zonder de armoede te laten afnemen moet verrot zijn tot in haar diepste kern”.

CREDITS

TEKST Stefaan Van Brabandt | SPEL Johan Heldenbergh | PRODUCTIE De Verwondering, Het Zuidelijk Toneel | COPRODUCTIE Arenbergschouwburg Antwerpen | MET DE STEUN VAN het Vlaams Fonds voor de Letteren

Kaaitheater is supported by

